

**Διάλεξη του Νίκου Λυγερού με θέμα:
"Το Έργο ενάντια στους εικονοκλάστες".
Λεμεσός 27/09/2015**

Συνήθως ο Πέτρος λέει να είμαι επί του θέματος, αλλά επειδή σας ξέρω, έχω ακούσει ερωτήσεις που είχαμε αλλάξει ακόμα και διάλεξη. Το άλλο που θέλω να σας πω είναι ότι τα πνευματικά και τα εθνικά είναι πάρα πολύ κοντά, άρα ο διαχωρισμός δεν είναι τόσο ξεκάθαρος και είναι καλό να το ξέρουμε, γιατί έχουν επιπτώσεις. Συνήθως υπάρχουν άνθρωποι, μάλλον άτομα, που χτυπούν κράτη μέσω θρησκείας. Άρα στην αρχή έχουν όλοι την εντύπωση ότι αυτό είναι μόνο ένα θέμα θρησκευτικό και δεν μας αφορά και μετά δεχόμαστε τις επιπτώσεις και λέμε πως δεν το αντιληφθήκαμε. Άρα για τους εικονοκλάστες υπάρχει μια γενική τάση όταν εξετάζουμε τα δεδομένα. Άρα θα ήθελα να το κάνω σε συνδυασμό για να δείτε που το πάω.

Όπως ξέρετε το 2021 θα γιορτάσουμε τα 200 χρόνια της Επανάστασης. Απλώς για να δείτε ότι ακόμα κι εδώ κάνουμε μερικά λάθη, στην πραγματικότητα 200 χρόνια της Επανάστασης, επειδή ακριβολογούμε εδώ, της αρχής της απελευθέρωσης κι όχι της απελευθέρωσης. Γιατί μετράμε ουσιαστικά την απελευθέρωση από το 1821 που είναι απελευθέρωση κατεχομένων. Η τελική απελευθέρωση μπορεί να έχει ως σημείο αναφοράς μόνο και μόνο την Κωνσταντινούπολη και δεν μπορεί να έχει για παράδειγμα την Πελοπόννησο, και για να το πω πιο απλά και λαϊκά, επειδή είμαστε στην Κύπρο, στην Ελλάδα είναι λίγο πιο σοκαρισμένοι όταν τους λέω τέτοια πράγματα. Φανταστείτε τώρα τους Πελοποννήσιους, κάνουν την Επανάσταση, απελευθερώνουν την Πελοπόννησο και λένε εντάξει και φτάνει. Η παλιά Ελλάδα είναι ελεύθερη, τώρα οι άλλοι ας κάνουν ό,τι θέλουν. Εμείς επειδή ζούμε μετά από αυτήν την περίοδο και μετά τις αποφάσεις που πήραν αυτοί οι άνθρωποι, θεωρούμε ότι πάλι καλά που συνεχίστηκε. Βέβαια τώρα εμείς θεωρούμε ότι τα σύνορα που έχει η Ελλάδα είναι μια χαρά. Στην πραγματικότητα κάνουμε σαν αυτούς τους Πελοποννήσιους που θα είχαν σταματήσει τα σύνορα στην Πελοπόννησο. Τώρα το λέω λοιπόν πιο κυπριακά, είναι μερικοί από τους δικούς μας εδώ που θα μπορούσαν να θεωρήσουν ότι η Κύπρος είναι αυτή που είναι ελεύθερη και εντάξει. Βλέπετε πόσο εύκολο είναι; Και είναι μερικοί που σας παρουσιάζονται ως μεγάλοι πατριώτες και σας εξηγούν ότι είναι καλύτερη η διχοτόμηση. Μα άμα είχαμε κάνει το ίδιο στην Πελοπόννησο, η διχοτόμηση θα ήταν στην Κόρινθο. Άρα ενώ τα έχουμε ζήσει, και ελπίζω να θυμάστε τουλάχιστον τα σύνορα της Ελλάδος ότι έχουν αλλάξει μέχρι το 1947, γιατί μερικές φορές νομίζουμε ότι είναι παλιά, αλλά δεν είναι τόσο παλιά. Τα Δωδεκάνησα μπαίνουν στην Ελλάδα το 1947, άρα άμα κοιτάξετε την Κρήτη ίσα ίσα που συμπληρώσαμε έναν αιώνα και βλέπετε τις διαφορές. Ετοιμαζόμαστε να συμπληρώσουμε δύο αιώνες, ενώ στην Κρήτη είναι ένας και στα Δωδεκάνησα ούτε ένας.

Πρέπει λοιπόν να φανταστείτε τώρα ότι έχουμε ζήσει τετρακόσια χρόνια κατοχής, έτσι δεν είναι; Και αυτό είναι λάθος, γιατί αυτοί που έχουν ζήσει τετρακόσια χρόνια κατοχής είναι ελάχιστοι. Στη Θράκη είναι πάνω από πεντακόσια. Στη Θράκη

(ανατολικά) είναι πιο πάνω, προς τα εξακόσια. Άρα βλέπετε κάθε φορά υπάρχουν διάφοροι μετρητές. Η Κρήτη ουσιαστικά έπεσε το 1669, άρα είναι εντελώς διαφορετικό. Στην Πελοπόννησο είχαμε δύο κατοχές. Σας το λέω αυτό για να σας προετοιμάσω, γιατί το θέμα της εικονομαχίας αρχικά φαίνεται μόνο και μόνο θρησκευτικό. Έχουμε την εντύπωση ότι είναι μια διαμάχη από δύο παρατάξεις, αλλά όλοι ξέρετε ότι μετά το 842 τελειώνει με τους εικονοκλάστες, θεωρώντας ότι είναι όλοι αιρετικοί. Αυτό είναι απόφαση της Εκκλησίας, της δικιάς μας εννοώ. Το πρώτο ερώτημα που θέλω να σας θέσω, για να καταλάβετε τη δυσκολία του θέματος, είναι γιατί από το 726 περιμένουμε το 842 για να καταλάβουμε ότι είναι αιρετικοί; Κανονικά όταν κάποιος σας λέει κάτι το αιρετικό λέτε, αυτό δεν είναι αυτό που λέμε εμείς, και το σταματάμε. Ρωτάω τώρα, γιατί κάνουμε λίγο περισσότερο από έναν αιώνα για να αποφασίσουμε ότι αυτά που ακούμε είναι αιρετικά; Είναι δύσκολο άμα το σκεφτείτε. Μερικές φορές ακούτε ότι το πιο σημαντικό, για παράδειγμα, είναι το 1204. Άρα να το θυμάστε το 1204 άρχισε το 1204, μπορείτε να μου πείτε πότε τελείωσε; Και θα δείτε ότι στην κουλτούρα μας πολλοί από εσάς δεν έχουν ιδέα πότε τελείωσε το 1204, που άρχισε το 1204. Ενώ τελείωσε το 1261. Άρα μιλάμε για 57 χρόνια. Ενώ μιλάμε για 57 χρόνια, το συζητάμε ακόμα, λες και δεν έχει τελειώσει, ενώ για τους εικονοκλάστες μιλάμε από το 726 έως το 842 με δύο φάσεις 726 – 787, 814 – 842. Δύο είναι οι μεγάλες εικονομαχίες. Βέβαια υπάρχουν και άλλα, αλλά δεν σας κάνω το ιστορικό, θεωρώ ότι το ξέρετε πάνω κάτω. Θέλω πιο πολύ να σκεφτείτε.

Να σκεφτείτε ότι αν αυτή η περίοδος είναι τόσο μεγάλη, είναι ότι το πράγμα δεν είναι τόσο ξεκάθαρο. Τώρα εμείς τα σκεφτόμαστε πιο απλά, γιατί ξέρουμε τι έχει γίνει μετά, όμως εκείνη την περίοδο πρέπει να θυμάστε αυτό που θα γίνει μετά, ο Πατριάρχης και ο Αυτοκράτορας ήταν αιρετικοί. Αυτό δεν είναι μια λεπτομέρεια. Θέλω να σκεφτείτε τώρα ότι η πίστη μας βασίζεται στο Πατριαρχείο. Όλοι υπάρχουν με έναν τρόπο άμεσο και έμμεσο. Αυτοκέφαλες Εκκλησίες κλπ. και σημαίνει πρακτικά ότι αν είναι η κεφαλή που έχει αλλάξει, πως μπορείς εσύ από κάτω να πεις στην κεφαλή δεν είναι σωστό αυτό που κάνεις. Αν κάνετε αναλογίες με άλλα θέματα ξέρετε πως σας φαίνονται. Αυτή είναι η δυσκολία, γιατί δεν είναι μια λεπτομέρεια, δεν ήταν απλώς ότι ήταν μια παράταξη παπάδων που ήθελαν να κάνουν αυτό. Όχι, σιγά σιγά μπήκε σε όλο το πλαίσιο. Άρα εγώ θεωρώ, τώρα το λέω σε επίπεδο στρατηγικής μέσω της θρησκείας, το μεγαλύτερο χτύπημα που δέχτηκε το Βυζάντιο ήταν οι εικονοκλάστες. Αυτό. Το δεύτερο μετά μεγαλύτερο χτύπημα που δέχτηκε ήταν το 1453 για το οποίο το συζητάμε. Έχει ενδιαφέρον ότι υπάρχει ένας συσχετισμός μεταξύ των δύο. Το άλλο τώρα που θέλω να σας υπενθυμίσω, μερικές φορές ανάλογα με τις διάφορες περιοχές του κόσμου, ενώ είναι ίδιες οι ημερομηνίες, δεν τις συνδυάζουμε. Άρα το 726 αρχίζουμε να έχουμε προβλήματα με τους εικονοκλάστες, 732 η μάχη του Πουατιέ. Δεν το είχατε συνδυάσει, βλέπω τις φάσεις σας, τώρα ξαφνιαστήκατε. 726 με 732 βλέπετε πόσα χρόνια είναι η διαφορά τους; Άρα, αυτό που δεν αναλύουμε συχνά είναι ότι τότε το Βυζάντιο είναι χωρισμένο σε Θέματα. Αυτή η αίρεση δεν θα έρθει από οποιοδήποτε θέμα. Θα έρθει από Θέματα που γειτνιάζουν με άλλες περιοχές. Άρα πάνω κάτω έναν αιώνα πριν κι είναι πολύ καλό για όσους από εσάς θέλουν να το δουν αυτό κάπως πιο παραδοσιακά, διαβάστε

το Άσμα του Αρμούρη, κοιτάζτε και τον Διγενή Ακρίτη κι όχι Ακρίτα, και κοιτάζτε λίγο τι λένε για εκείνη την εποχή. Μέσα στην παράδοσή μας, αυτά είναι τα κείμενα τα πιο παλιά που έχουμε, και το βιβλίο του Ανδρόνικου βέβαια.

Θα δείτε ότι ουσιαστικά έχει εμφανιστεί μία νέα θρησκεία, η οποία μισεί τις εικόνες. Συγκεκριμένα όχι τις εικόνες, αλλά οποιαδήποτε παράσταση που να είναι ζωϊκή, ανθρώπινη, κτλ. Αυτή η θρησκεία θα εξαπλωθεί με αυτό τον στόχο. Θα είναι μια θρησκεία η οποία θα είναι επεκτατική και θα την βρούμε, άμα κοιτάξετε τώρα την Μεσόγειο, και από την μία πλευρά και από την άλλη. Γι' αυτό σας λέω το 726 και το 732. Αρχικά δεν τα βλέπετε ότι αυτά σχετίζονται το ένα με το άλλο. Στην πραγματικότητα είναι τα δείγματα της εξάπλωσης. Άρα, τώρα το θέμα των εικόνων, ας το κοιτάξουμε λίγο πιο πνευματικά. Όταν μπαίνετε σε μία εκκλησία, όπως μπήκατε προηγουμένως φαντάζομαι, θεωρείτε ότι η εκκλησία είναι σημαντική από μόνη της. Θα ήθελα όμως να φανταστείτε ότι η εκκλησία είναι σημαντική επειδή έχει εικόνες. Άρα, θέλω τώρα να φανταστείτε το 2015, ότι οι εικονοκλάστες κέρδισαν. Και τώρα θα μπειτε σε ένα κτίριο που δεν έχει καμία αγιογραφία. Το ιερό όπως φαντάζεστε τώρα θα είναι λίγο πιο ανοιχτό, γιατί όπως βλέπετε όταν κοιτάζετε μπροστά σας δεν θα έχετε πια τον Χριστό δεξιά ή την Παναγία, αυτά έχουν εξαφανιστεί. Άρα, ουσιαστικά θα βλέπετε ένα γλυπτό, ας το ονομάσουμε έτσι. Εγώ τώρα θέλω να σκεφτείτε κατά πόσο αυτό είναι ιερό. Διότι εάν έχετε πρόβλημα αναπαράστασης είναι πολύ απλό, όταν πηγαίνετε στα κατεχόμενα και βλέπετε μία εκκλησία που έχουν διαλύσει ότι τα πρώτα πράγματα που διαλύουν είναι τις εικόνες, τις αγιογραφίες, τρυπάνε τα μάτια, κτλ. Φαντάζομαι ότι το έχετε δει ζωντανά, εάν δεν το έχετε δει ζωντανά, δεν μπορείτε να κατανοήσετε τι λέω. Το κάνουν για τα μάτια, επειδή θεωρούν ότι οι Άγιοι τους βλέπουν. Και έχει ενδιαφέρον να καταλάβετε πόσο ελάχιστο είναι το επίπεδο, ενώ δεν πιστεύεις στον Άγιο, θεωρείς ότι σε βλέπει. Άμα είναι του Αγίου Γεωργίου δεν βγαίνουν τα μάτια. Τον φοβούνται. Και συχνά στην Ελλάδα έχουμε αλλάξει ονομασίες εκκλησιών και τις έχουμε ονομάσει «Άγιο Γεώργιο», για να μην χτυπηθούν.

Αυτό έχει ενδιαφέρον, γιατί βλέπετε μια επιλογή της στρατηγικής που μπαίνει μέσα στο θρησκευτικό χώρο. Καταλαβαίνετε τώρα ότι να είσαι πιστός, δεν σημαίνει ότι είσαι βλάκας. Γιατί ο πιστός κανονικά, ο βλάκας πιστός, λέει, εφόσον ούτως ή άλλως είναι η εκκλησία ενός αγίου θα προστατευτεί μόνη. Ο πιστός που έχει και νοημοσύνη λέει, μήπως υπάρχει ένας τρόπος να βοηθήσω να προστατευτεί; Άρα όταν την ονομάζουμε «Άγιο Γεώργιο», κανονικά θα πρέπει να μου πείτε εσείς «είναι απαράδεκτο, αφού ήταν η εκκλησία ενός άλλου Αγίου». Στην πραγματικότητα ο Άγιος, είναι αυτό που λέγαμε και με τους Απόστολους και με τις αποστολές, ο Άγιος εκείνη τη στιγμή προστατεύει άλλον Άγιο. Αυτό είναι το πιο εντυπωσιακό για εμένα. Δηλαδή θέλει να πει ότι τον πιστεύουμε πραγματικά και ξέρουμε ότι αυτός τους φοβίζει, ο άλλος όχι. Άρα βάζουμε αυτόν που φοβίζει, για να προστατεύει τον άλλον. Όσο δεν έχετε δει εικόνα χτυπημένη από τα μάτια και να βάλετε τα χέρια σας επάνω, δεν ξέρετε τι θέλει να πει «πληγωμένη θρησκεία». Δεν μπαίνω καν στην «πληγωμένη πίστη», αυτό είναι ακόμα πιο βαρύ. Σας το βάζω μόνο στην θρησκεία. Ξέρετε ότι

έχουμε διάφορα γεγονότα που έχουν γίνει τώρα, τα βλέπετε στις τηλεοράσεις, βλέπετε ναούς που έχουν ανατινάξει, κτλ. Αυτό τώρα δεν είναι πια θεωρητικό, υπάρχει. Πρέπει να φανταστείτε ότι εάν είχαμε κάμερες μετά το 1974 στα κατεχόμενα θα τα βλέπαμε, σε βίντεο. Θα ήταν ανεβασμένα στα κανάλια στο διαδίκτυο και θα τα βλέπαμε. Επειδή δεν τα έχετε δει, οι περισσότεροι από εσάς θεωρούν ότι δεν έγιναν. Όταν λοιπόν πηγαίνουμε, το βλέπουμε και απ' έξω τι έγινε. Αλλά προσέξτε πως το λέω. Έγινε, δεν το έκαναν. Γιατί το πρόβλημά μας είναι ότι έχουμε μια φυσιολογική τάση, όταν είμαστε κανονικοί άνθρωποι, να θεωρούμε ότι όταν βλέπουμε μια κατεστραμμένη εκκλησία να την ονομάσουμε «ερείπια». Και είναι λάθος. Ερείπια είναι μόνο και μόνο εάν έχει χτυπηθεί φυσιολογικά. Φυσιολογικά εννοώ ότι μπορεί να είναι κεραυνός, πλημμύρα, σεισμός. Βλέπετε έναν άνθρωπο που είναι νεκρός κάτω, είναι ένας νεκρός. Τώρα βλέπετε έναν άνθρωπο που έχει σκοτωθεί από εκτελεστικό απόσπασμα, πώς τον λέμε; Όταν τον βλέπετε και τον ονομάσετε πάλι «νεκρό», έχετε σβήσει το γεγονός ότι ήταν απόσπασμα εκτελεστικό. Άρα σημαίνει ότι είναι το ίδιο και με τις γενοκτονίες, θυμάστε, όταν λέμε τα «θύματα» είναι λάθος. Πρέπει να λέμε οι «γενοκτονημένοι». Άρα, σφαγιασμένοι, τα θύματα, οι νεκροί, αυτό είναι λάθος. Και αυτό φαίνεται, κανένας δεν λέει τίποτα. Εδώ λοιπόν είναι το ίδιο. Όταν βλέπετε μία εκκλησία και ξαφνικά κάποιος την ανατινάξει και βλέπετε όλα αυτά τα συντρίμια, θα το πείτε «συντρίμια», «ερείπια»; Θα δείτε ότι είναι δύσκολο να το πείτε αλλιώς. Ενώ ξέρετε ότι είναι λάθος, επειδή το είδατε. Ο ανθρώπινος εγκέφαλος, που είναι το ίδιο στις γενοκτονίες, δεν μπορεί να συνειδητοποιήσει ότι κάποιος μπορούν με κακία να κάνουν μία τέτοια πράξη. Άρα συνήθως λένε «έγινε η καταστροφή».

Με τους εικονοκλάστες ο λαός δεν είχε σκεφτεί ότι θα μπορούσαν να υπάρξουν άνθρωποι, και συγκεκριμένα άτομα, που στοχευμένα να κάνουν κάτι που θα αλλάξει την θρησκεία, την πίστη, το Βυζάντιο. Θεωρούσαν ότι απλώς ήταν συζητήσεις. Είναι όπως έχουμε τώρα τα κόμματα, μιλάμε με τα κόμματα, μεταξύ μας, δεν συμφωνούμε σε μερικά σημεία, αλλά τέλος πάντων στα μεγάλα εθνικά θέματα συμφωνούμε, στα άλλα διαφωνούμε, προτιμούμε ο ένας να είναι πιο κόκκινος, ο άλλος να είναι πιο πράσινος, ο άλλος να είναι πιο μπλε. Όταν αρχίζει αυτή η περίοδος με τους εικονοκλάστες, θα κάνουν μερικές δοκιμές. Δεν κάνουν την εικονομαχία με τη μία. Οι πρώτες δοκιμές είναι ότι θα μπορούσαμε να αλλάξουμε μερικές εικόνες, θα μπορούσαμε σε μερικά σημεία να βάζουμε λιγότερες, θα μπορούσαμε να βάζουμε τις πιο σημαντικές και να μη βάζουμε δευτερεύουσες, θα μπορούσαμε να διακοσμήσουμε τον χώρο που υπάρχουν. Μετά, η διακόσμηση από μόνη της φτάνει. Αυτό το ύπουλο, που πάει πολύ αργά, είναι το φαινόμενο «συσσώρευσης». Είναι αυτό που γίνεται όταν ξαφνικά κερδίζουν στρατιωτικούς, κερδίζουν ανθρώπους του Βυζαντίου εσωτερικά, της εκκλησίας και φτάνουμε στο τέλος στον Πατριάρχη και στον Αυτοκράτορα. Διότι αυτό που δεν πρέπει να ξεχνάτε είναι ο Πατριάρχης και ο Αυτοκράτορας, πού γεννήθηκαν; Γεννήθηκαν στα Θέματα που είχαν αλλάξει. Που σιγά-σιγά θεωρούσαν ότι δεν είναι και τόσο απαραίτητο να υπάρχουν εικόνες. Άρα θέλω να φανταστείτε, άμα από την αρχή τα παιδιά σας βλέπουν εκκλησίες χωρίς καμία εικόνα, χωρίς καμία αγιογράφηση, είναι πολύ δύσκολο, για παράδειγμα, μετά

από 50 χρόνια να τους πείτε «τελικά να σου πω την αλήθεια εμείς πριν είχαμε εικόνες». Αλλά πρέπει να φανταστείτε τώρα ότι επειδή η διάρκεια πάει από το 726 μέχρι το 842, είναι μερικοί που γεννήθηκαν, ενώ η πρώτη εικονομαχία είχε γίνει, άρα όταν έρχεται η δεύτερη φαίνεται πιο φυσιολογική. Αλλά άμα κοιτάξετε τις ημερομηνίες, η δεύτερη είναι πιο σύντομη, που είναι παράξενο.

Στην πραγματικότητα υπήρχε και μεγάλη αντίσταση. Όταν ήρθε η δεύτερη κατάλαβαν ότι εφόσον δεν τα έβγαλαν πέρα σε τόσα χρόνια, θα πρέπει στη δεύτερη να είναι πιο δυνατά τα χτυπήματα από τις δυο πλευρές. Γι' αυτό είναι πιο σύντομη. Για να καταλάβετε τι εννοώ ας περάσουμε στους Παγκόσμιους Πολέμους. Θα μπορούσαμε να πούμε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος ή να σας πω απλώς η περίοδος των Παγκοσμίων Πολέμων. Δηλαδή ν' αρχίσω από το 1914 και να τελειώσω το 1945. Άμα το σκεφτείτε ορθολογικά και ο πρώτος πόλεμος κράτησε 4 χρόνια, το '14-'18. Μιλώ για τους μεγάλους, δεν πάω βαλκανικούς κλπ. Άρα 1914-1918, μετά 1939-1945. Μετά το '18 όλοι θεωρούν ότι τελείωσε το θέμα. Λάθος, από το '18 και μετά ετοιμάζεται ο δεύτερος. Μετά το δεύτερο όλοι θεωρούν ότι θα υπάρχει τρίτος. Και το πιο ωραίο πιο είναι; Ο τρίτος δεν έχει έρθει ακόμα, ενώ έχουμε ξεπεράσει κατά πολύ τα χρόνια του διαστήματος ένα με δύο. Άμα σας πω τώρα ότι ουσιαστικά η Τρίτη εικονομαχία, που δεν υπάρχει βέβαια στα βιβλία ιστορίας, άρχισε το 1453, θα μου πείτε πως δεν το λένε έτσι. Είναι πολύ απλό. Είναι μερικοί από σας που έχουν πάει Αγιά Σοφία;

- Ναι.
- Ωραία. Βλέπετε εικόνες;
- -Ναι. Σε κάποια σημεία βλέπουμε έχουν αποκαλύψει.
- Σωστά. Αυτά όμως, όπως βλέπεις, έχουν γίνει πολύ αργότερα.
- Για τουριστικούς λόγους.
- Άσε το τουριστικό, γιατί μην ξεχνάς ότι έχει ένα σημαντικό σημείο, είναι Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Αυτό βοηθάει. Στην πραγματικότητα είναι σαν να είναι αντίδοτο από το άλλο, αλλά το θέμα πιο είναι. Είναι ότι ούτως ή άλλος εκείνη την περίοδο θεωρούμε ότι όλο το πνεύμα έρχεται από τα μάτια. Ή θα στο πω αλλιώς, σε πράξη βαρβαρότητας δεν σου τύφλωναν τα μάτια, σου έκοβαν τα αυτιά και τη μύτη, γιατί ήθελαν να φαίνεσαι από μακριά ότι εσύ δεν ήσουν μαζί τους. Αν δεν μιλούσες τη γλώσσα τους και μιλούσες άλλη γλώσσα, σου έκοβαν και τη γλώσσα που δεν φαίνεται. Μόλις έχει σχέση με τη θρησκεία, υπάρχει το θέμα με το φως. Το φως είναι συνδυασμένο σε μας με τα μάτια. «Έχασα το φως μου». Άρα η ιδέα είναι ότι οτιδήποτε έχει σχέση -και το βλέπετε πολύ καλά και νομίζω ότι όσοι από σας έχετε πάει και στο Σινά, έχετε δει ότι ο Χριστός τα μάτια που έχει, που είναι λίγο στραβά, ουσιαστικά είναι σαν να σας κοιτάζει παντού, όπου και να κάθεστε.

Αυτό λοιπόν είναι ένα θέμα που είναι σημαντικό στην αιογράφηση, ότι πρέπει να δίνει την εντύπωση ο αιογράφος ότι ο άγιος κοιτάζει όπου και να είσαι. Καταλαβαίνεις τώρα όταν εσύ τον βλέπεις εχθρικά τι γίνεται. Έχεις την εντύπωση ότι σε κατασκοπεύει παντού. Αλλά το αστείο είναι ότι εφόσον δεν πιστεύεις σ' αυτόν, τι σε κατασκοπεύει; Στην πραγματικότητα σε παρενοχλεί και εδώ είναι ο συνδυασμός, υπάρχουν διάφορες εκκλησίες και διάφορες θρησκείες στον κόσμο. Είναι θρησκείες που δεν ενοχλούνται από άλλες, ούτε ενοχλούν. Υπάρχουν εκεί πέρα κι είναι εντάξει. Εσείς όταν τις βλέπετε, ούτε εσείς ενοχλείτε, δεν σας ενοχλούν, γιατί θεωρείτε ότι στην Ινδία είναι έτσι. Βουδισμός, ταοϊσμός, ινδουισμός, δεν μπορείς να τους πεις γιατί δεν είστε χριστιανοί. Όμως όταν υπάρχει ζώνη επαφής, τότε έχουμε θέμα. Διότι η ζώνη επαφής είναι είσαι από δω ή από δω. Όταν η ζώνη επαφής δεν υπάρχει, εντάξει. Τότε ποιο είναι λοιπόν το θέμα. Όταν μπαίνεις μέσα στην εκκλησία και έχεις το θέμα της εικονομαχίας, ήδη καταλαβαίνουν ότι υπάρχει ένας τρόπος μέσω του πνευματικού να περάσουν σε στρατηγικό επίπεδο. Ποιο είναι; Πρώτα βγάζεις τις εικόνες που είναι τα ιερά. Σιγά σιγά τις αντικαταστής. Με τι; Διακοσμητικά. Μερικές φορές όμως έβαζαν και την εικόνα του Αυτοκράτορα. Δηλαδή, εμείς πιστεύουμε στον Αυτοκράτορα, τώρα είμαστε βυζαντινοί. Η εικόνα του Αυτοκράτορα είναι πιο κάτω από τις εικόνες. Κατεβάζοντας τις εικόνες, σιγά σιγά ο Αυτοκράτορας ανέβηκε, όταν φτάνει στο επίπεδο να είναι κι αυτός σχεδόν σαν Άγιος -για να μην πω σαν Χριστός που είναι ακόμα χειρότερο- τότε έχεις ένα πρόβλημα με την ίδια τη θρησκεία. Γιατί άλλο το να είσαι αντιπρόσωπος, εκπρόσωπος κι άλλο να είσαι ο ίδιος. Γιατί κανένας από μας όταν πιστεύουμε στον Πατριάρχη δεν θεωρούμε ότι ο Πατριάρχης είναι ο Θεός ή ο Χριστός. Μα ούτως ή άλλως δεν μας το ζητάει.

Άρα λέω λοιπόν ότι αυτό το σταδιακό σύστημα είναι ένας τρόπος που έγινε για να μην φανούν οι αντιδράσεις. Κι αυτό που θέλω να σας πω είναι το εξής. Τα Θέματα που ήταν τα πιο ευάλωτα είχαν σχέση σε επίπεδο γειτονιάς με την θρησκεία που είχε δημιουργηθεί πριν ένα αιώνα. Σιγά σιγά αυτά τα Θέματα θα επηρεάσουν τα διπλανά Θέματα και θα φτάσουμε μέχρι την Κωνσταντινούπολη. Ξέρετε ότι η Ελλάδα, η Κύπρος κλπ είμαστε από τα νέα Θέματα. Τα παλιά ήταν από την Ανατολή, δηλαδή Άγιος Τόπος κλπ. Δηλαδή είναι αυτές οι περιοχές. Εμείς είμαστε από τα νέα. Οι περιοχές, δηλαδή τα Θέματα που αντιστάθηκαν τα πρώτα στην εικονομαχία, ήταν από την Ελλάδα που δεν τους άρεσε που η κεντρική εξουσία άρχιζε να βγάζει εικόνες. Το πιο σημαντικό και το χειρότερο είναι ότι είχαν ουσιαστικά πόλεμο μεταξύ των βυζαντινών της Ελλάδος με τους βυζαντινούς της Κωνσταντινούπολης και της περιφέρειας. Και σας υπενθυμίζω, για όσους δεν το θυμούνται, μια μεγάλη επίθεση που οργανώθηκε από την Ελλάδα έληξε άδοξα με θύελλα. Πολλά καράβια βυθίστηκαν και δεν μπόρεσαν να χτυπήσουν την κεντρική εξουσία. Αλλά θέλω να σας πω το εξής. Για να φτάσουμε στο επίπεδο, όσον αφορά στην εικονομαχία, Θέματα, όπως είναι η Ελλάδα, να ξεκινήσουν για να χτυπήσουν την κεντρική εξουσία, είναι ότι είχε φτάσει μέχρι εδώ. Γιατί φανταστείτε τώρα σε τοπικό επίπεδο ότι είναι ο παπάς που είναι ενοχλητικός και πρέπει εσείς να πάρετε μια απόφαση για να αντισταθείτε στον παπά. Δεν είναι τόσο εύκολο. Για να καταλάβετε, ο λαός που ήταν στην Ελλάδα θεώρησε ότι αυτό που κάνουν εκεί είναι τόσο απαράδεκτο που

εξόπλισαν καράβια για να κάνουν επίθεση, πού; Στην Κωνσταντινούπολη. Το ερώτημα που θα πρέπει να σας θέσω είναι, εσείς θα ήσασταν από ποια πλευρά; Καταλάβετε έχει μια μικρή δυσκολία. Γιατί, για παράδειγμα, είστε στη Λεμεσό, καταλαβαίνετε ότι στη Λευκωσία κάνουν ότι να 'ναι και λέμε, «παιδιά θα πάρουμε τα όπλα και πάμε Λευκωσία». Το φαντάζεστε; Είναι μερικοί που θα σας πουν «καλά, η πρωτεύουσα δεν είναι η Λευκωσία; Η πρωτεύουσα δεν είναι η Κωνσταντινούπολη; Πώς εσύ επιτρέπεις στον εαυτό σου να αρματώσει καράβια και να έρθεις να χτυπήσεις;» Σας το λέω αυτό για να σας δώσω την ένδειξη ότι είχαν φτάσει σε ένα τελικό στάδιο κορεσμού, που για να φτάσει ο λαός σε αυτήν την απόφαση πρέπει να θεωρεί αυτό που γίνεται ότι είναι απαράδεκτο. Άρα υπήρξαν πράξεις απαράδεκτες μέσα στην Κωνσταντινούπολη και υπήρχαν άνθρωποι που σκοτώθηκαν, τα ξέρετε αυτά, δεν θα μπορούμε στις λεπτομέρειες, και σκοτώθηκαν μάλιστα με άθλιο τρόπο. Γιατί προσπάθησαν να αλλάξουν και τα διακοσμητικά της Αγίας Σοφίας, αρχικά τα εξωτερικά. Και μετά τι έκαναν; Μετρούσαν τις αντιδράσεις. Έβγαζαν σε ένα σημείο και μετά κοίταζαν αν η γειτονιά έλεγε κάτι. Άμα άρχιζαν την βαβούρα το ξαναέβγαζαν, άμα δεν έλεγαν πήγαιναν σε άλλη γειτονιά. Αυτός είναι ένας πολύ ύπουλος τρόπος για να κάνετε μια αληθινή επανάσταση χωρίς να το αντιληφθεί κανένας, γιατί κάνετε μόνο τοπικά χτυπήματα και στο τέλος υπάρχει μια ολική διαμόρφωση. Άρα θέλω λοιπόν να σας ξαναπώ το εξής, όταν πηγαίνετε στα Κατεχόμενα και δεν υπάρχει ούτε σταυρός, ούτε καμπάνα, οι άγιοι έχουν εξαφανιστεί ή έχουν τα μάτια τυφλά, το ιερό μπορεί να το έχουν ξηλώσει, η τράπεζα έχετε δει διάφορα, τότε όταν ξαναπάτε στην κανονική εκκλησία σέβεστε περισσότερο τι έχει. Γιατί τότε καταλαβαίνετε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχει αγιογράφηση, να υπάρχει ιερό, να υπάρχει ιερή τράπεζα. Ενώ πριν λέτε αυτό είναι το φυσιολογικό. Όταν όμως πηγαίνετε σε εμπόλεμη κατάσταση, καταλαβαίνετε τι σας λείπει.

Τώρα θέλω να καταλάβετε τα στοιχεία που σας λείπουν, τα στοιχεία τα πιο ιερά που σας λείπουν χωρίς να είναι ιερά από μόνα τους. Ένας σταυρός πάνω στην εκκλησία δεν είναι το ίδιο με μία εικόνα, μπορεί να είναι από μπετό. Άρα άμα σας φέρω ένα σταυρό από μπετό θα έχει σημασία μόνο και μονό επειδή είναι σταυρός όχι το υλικό. Άμα σας φέρω μια εικόνα που είναι ξύλο, που είναι ζωγραφική δεν έχει σχέση μόνο η αναπαράσταση, έχει σχέση το τι είναι. Οι εικόνες οι φορητές ήταν πολύ σημαντικό, για να το ξέρετε, είναι αυτό που πρέπει να κάνετε αν χτυπηθεί η εκκλησία σας, είναι εσείς να βγάλετε τις εικόνες για να μπορείτε να τις ξαναβάλετε, γιατί άμα τις αφήσετε και εγκαταλείψετε την εκκλησιά, είναι πολύ απλό, θα τα κάψουν όλα. Αυτό δεν το έχουμε στο μυαλό μας. Άρα αν φανταστείτε λοιπόν ότι ολόκληρα χωριά έχουν φύγει -και σε φάση των γενοκτονιών, δηλαδή μιλάω για Πόντο κλπ- έχουν φύγει με τις εικόνες. Οι εικόνες τις οποίες τις έδωσε ο πάπας, φανταστείτε τώρα το θέμα της εμπιστοσύνης. Μιλάμε εικόνες αξίας, δεν μιλάμε παίξε γέλασε, και φεύγουν όλοι αυτοί στην γενοκτονία. Ο καθένας κουβαλά δυο, τρεις εικόνες τις οποίες μετά όταν θα ξαναβρεθούν θα τις ξαναφέρουν μαζί και μπορεί όταν θα απελευθερωθεί η εκκλησία να τις ξαναφέρουν. Άρα έχει μεγάλη σημασία, υπάρχουν τέτοια παραδείγματα στα Κατεχόμενα στην Αγία Τριάδα, για όσους έχουν πάει, ευτυχώς οι ντόπιοι το έκαναν, όλες οι εικόνες από το τέμπλο στο πάνω μέρος είναι φορητές, τις

είχαν βγάλει όλες και για όσους έχουν πάει, βέβαια για τους άνδρες για την άλλη φορά, είναι γραμμένο με κιμωλία ποιες είναι ποιες. Γιατί δεν ήθελαν απλώς να τις βγάλουν, ήθελαν να τις βάλουμε όπως ήταν. Αυτό έχει μεγάλη σημασία στο πλαίσιο τις μνήμης.

Λέω λοιπόν πρώτα ότι με τους εικονοκλάστες αυτό που έγινε είναι ότι προσπάθησαν να το παρουσιάσουν σαν μια νέα εκδοχή της θρησκείας μας, είναι λάθος. Είναι μια επιρροή ξένης θρησκείας, η οποία δεν ήρθε από μονή της, αλλά επειδή συζούσαν, τι γινόταν; Συνήθιζαν οι άνθρωποι να μην βλέπουν πια παραστάσεις. Έχετε πάει ποτέ σε τζάμι μέσα; Βλέπετε καμία παράσταση; Όχι. Και αυτό το βλέπετε όταν χρησιμοποιούν εκκλησίες και τις χρησιμοποιούν ως τζάμι. Το πρώτο πράγμα που κάνουν είναι σοβατίζουν, αν δεν έχουν διαλύσει, όλα λευκά, χαλιά παντού, αλλά δεν βλέπετε πια καμία εικόνα. Αυτό σημαίνει ότι τα βασικά, θεμελιακά στοιχεία είναι ο σταυρός, η καμπάνα για τα εξωτερικά, τα εσωτερικά είναι οι εικόνες και το σταθερό είναι η ιερή τράπεζα. Άμα το σκεφτείτε ορθολογικά όλα τα άλλα σημεία της εκκλησίας είναι δευτερεύοντα, δηλαδή εκεί που καθίστε, τα καθίσματα μπορεί και να ξηλωθούν, θα είναι πάλι εκκλησία. Το θέμα είναι από ποιο σημείο και μετά δεν είναι πια εκκλησία και θα δείτε ότι μπορούν ακόμα και να δηλητηριάσουν ένα κομμάτι της εκκλησίας για να μην υπάρχει ιερό άγιασμα. Αυτό λοιπόν σημαίνει ότι δεν είναι μόνο μια θεολογική αντιπαράθεση, έχει μια επιρροή που είναι πιο ύπουλη με την έννοια της γεωπολιτικής και της γεωστρατηγικής και μετά σιγά σιγά εισήλθε μέσα στο θεολογικό. Γιατί άμα προσέξετε θα δείτε ότι από τους μεγάλους δικηγόρους των εικονοκλαστών και των υπόλοιπων εικονομάχων και από τις δυο πλευρές, ορθολογικός διάλογος έρχεται μετά. Σε κάποια φάση κατάλαβαν ότι τώρα αρχίζει να χτύπα την ίδια την θρησκεία και μετά το πρόβλημα τους ήταν κατά πόσο έχουμε δικαίωμα μια εικόνα να την θεωρούμε ιερή. Ελπίζω τώρα να καταλαβαίνετε τι σημαίνει αυτό.

Σας δίνω ένα παράδειγμα, έχετε μια νέα κυβέρνηση και σας λέει θα καταργήσουμε το μάθημα θρησκευτικών. Άρα υπάρχουν πολλές αντιδράσεις που είναι τύπου δεν με νοιάζει αν κάνουν ότι θέλουν, υπάρχουν κάποιοι που θα πουν ότι είναι απαράδεκτο. Για μένα το μόνο θέμα είναι το μάθημα των θρησκευτικών είναι ιερό ή όχι; Δηλαδή παίρνετε έναν παπά και κάνει τη λειτουργία, τώρα πηγαίνει στο μάθημα και εξηγεί τι έκανε στην λειτουργία. Το πρώτο, η λειτουργία είναι ιερό, το δεύτερο είναι εξήγηση. Δεν είναι ιερό το μάθημα εκείνη την στιγμή. Εκεί πέρα λειτουργεί ως δάσκαλος που εξηγεί γιατί στην εκκλησία κάνει έτσι. Για αυτό είναι σημαντικό, γιατί πολλές φορές ακολουθούμε μια ακολουθία, μια λειτουργία και δεν ξέρουμε ακριβώς γιατί το κάνουμε αυτό, άρα κάποιος μας το εξηγεί. Την ώρα που μας το εξηγεί δεν είναι μέσα στην εκκλησία, δηλαδή δεν είναι ο πάπας στην εκκλησία και περιμένετε να σας εξηγήσει τι θα κάνουμε, και μετά να συνεχίσουμε, δεν γίνεται αυτό. Άρα να καταλάβετε το εξής, εδώ χτυπιέται η ιεροσύνη, γιατί άμα θεωρείτε ότι το μάθημα των θρησκευτικών είναι το ίδιο με την λειτουργία, εδώ πάει ανάποδα, η λειτουργία είναι απλώς μάθημα θρησκευτικών.

Ποιες είναι οι τάσεις που υπάρχουν τώρα και είναι το ανάλογο από εκείνη την εποχή, είναι πολύ απλό, έχουν την τάση πολιτικά να θεωρούν ότι δεν πρέπει να πιστεύετε, γιατί η θρησκεία είναι το όπιο του λαού. Μέσω αυτής της τάσης η ιδέα είναι ότι το ιερό είναι σχετικό, προέρχεται από τους πιστούς και όχι από το ιερό. Κατά συνέπεια προσπαθούν μετά να το αλλάξουν σιγά σιγά και να πουν ότι απλώς είναι μάθημα επιλογής. Σας υπενθυμίζω ότι υπάρχουν χώρες που δεν υπάρχει διαχωρισμός πολιτικής και θρησκείας, είναι το ίδιο. Στην Ελλάδα είναι το ίδιο κρατικά. Σε άλλες χώρες είναι δυο οντότητες διαφορετικές. Όταν είναι δύο οντότητες διαφορετικές, δεν είναι το θέμα θρησκευόμενος, τι είναι το θρήσκευμα; Ενώ στο άλλο είναι γραμμένο. Εμείς πάντα λέμε Ελληνορθόδοξος πάει πακέτο, δεν είναι το ένα και το άλλο μετά, πάει πακέτο. Όταν προσπαθείς να πεις ότι δεν πάει πακέτο πάει έτσι και έτσι, αρχίζεις να έχεις ένα θέμα, γιατί σημαίνει ότι ουσιαστικά είσαι αντισυνταγματικός. Τόσο απλά. Το ωραίο είναι ότι δεν το θέτουν σαν ένα πρόβλημα, αντισυνταγματικό, το θέτουν σαν ένα πρόβλημα επιλογής. Εγώ δεν θέλω να δηλώσω για να μην δηλώσω, αυτό γινόταν στο Βυζάντιο.

Και σας λέω τώρα ότι το θέμα με τους εικονοκλάστες δεν είναι τόσο εύκολο, γιατί ενώ το έχουν ζήσει δύο φορές, δύο περιόδους, ενώ θα κάνουμε πάνω από έναν αιώνα για να αποφασίσουμε ότι είναι μία αίρεση, έχουμε συζητήσεις για θρησκείες που θεωρούν ότι δεν πρέπει να υπάρχουν εικόνες. Να σας το πω λίγο πιο ακραία για να καταλάβετε πού το πάω. Ας πούμε θα πάρετε μία εκκλησία που το θεωρείτε ιερό, θα πούμε το 82% ορθόδοξο και το 18 θα είναι μη ορθόδοξο -τα νούμερα που έδωσα είναι εντελώς τυχαία όπως καταλαβαίνετε-. Θα μπορούσατε να πείτε: «ωραία, θα γίνεται το ίδιο και με άλλα κτίρια»; «Όχι». Ε, τότε τι καταλαβαίνετε; Καταλαβαίνετε ότι ουσιαστικά έχετε δηλητηριάσει ένα μέρος του ιερού και σιγά σιγά εκφυλίζεται. Άρα, εγώ δεν βλέπω γιατί ξεκάθαρα δεν χρησιμοποιούμε το θέμα της εικονομαχίας και να την ονομάσουμε τρίτη εικονομαχία, αυτό που άρχισε το 1453. Διότι άμα το σκεφτείτε ορθολογικά και κοιτάξετε τις πράξεις, είναι πολύ απλό, το πρώτο πράγμα που έκαναν είναι αυτό που ήθελαν οι εικονοκλάστες. Άρα, σε πράξη έργου στην πραγματικότητα είναι ακριβώς το ίδιο. Και αυτό έχει πάλι ενδιαφέρον, γιατί τώρα θέλω να το συνδυάσετε, στην πραγματικότητα οι δύο πρώτες εικονομαχίες προέρχονται από περιοχές που έχουν επηρεαστεί από μία θρησκεία που έχει εμφανιστεί πριν ένα αιώνα, η Τρίτη εικονομαχία ουσιαστικά είναι η υλοποίηση της επίθεσης αυτής της θρησκείας. Δεν το βλέπουμε εμείς έτσι, θεωρούμε ότι είναι εντελώς ανεξάρτητο. Άμα ήταν τόσο ανεξάρτητο, δεν έχει πλάκα που ήταν από την ίδια θρησκεία; Τώρα λοιπόν άμα το σκεφτείτε, έχουμε περιπτώσεις οι οποίες προέρχονται από μία θρησκεία που είναι από το 726 μέχρι τώρα. Διότι η Αγία Σοφία δεν έχει αλλάξει τώρα. Σας υπενθυμίζω ότι το 1924 μετατράπηκε επίσημα σε μουσείο λόγω του Κεμάλ, που θέλησε να μην είναι πια τζαμί, άρα παρόλο που είναι σε μουσείο, δεν έχουν φύγει τα διακοσμητικά που δεν είναι της θρησκείας. Έχουμε και χειρότερο, έχουμε δικούς μας ραγιάδες που μας εξηγούν ότι δεν μπορούν να φύγουν τα μενταγιόν, γιατί είναι πολύ μεγάλα και δεν χωράνε από τις πόρτες. Το αστείο είναι πως δεν σκέφτονται πώς μπήκαν. Άρα πρέπει πραγματικά να είσαι κόπανος για να σε πείσει κάποιος τέτοιος, γιατί ξέρουμε ακριβώς πώς μπήκαν και θα είναι ακριβώς ο

ίδιος τρόπος με τον οποίο θα φύγουν. Αλλά τώρα θέλω να σας πω το εξής, για να καταλάβετε πού το πάω. Έχετε δει ποτέ τζαμί να μετατρέπεται σε εκκλησία; Και να λειτουργεί;

- «Στην Ισπανία».

- Κάνετε λάθος.

- «Είναι μια εκκλησία που λένε ότι...»

Που λένε, αυτό σας έσωσε. Λοιπόν, στην Ισπανία στην Ανδαλουσία, όταν θα πάτε στην εκκλησία τώρα, μόλις θα μπειτε μέσα θα σας δώσουν ένα φυλλάδιο. Στο φυλλάδιο θα είναι γραμμένο η ιστορία της εκκλησίας. Μετά στο φυλλάδιο θα σας δείχνει πού μέσα στην εκκλησία υπάρχουν ερείπια από την πρώτη εκκλησία. Και ξαφνικά θα καταλάβετε το εξής, ότι αυτό που νομίζετε εσείς ότι ήταν παράδειγμα, είναι λάθος, διότι ήταν εκκλησία, την διέλυσαν, την έκαναν τζαμί και οι άλλοι δεν διέλυσαν το τζαμί, έκαναν την εκκλησία από πάνω. Άρα άμα πάτε, τώρα φανταστείτε ότι μπαίνετε από την κεντρική είσοδο, εντελώς ευθεία για το τέμπλο και μετά στρίψετε αριστερά, εκεί πέρα έχετε έναν μουσειακό χώρο που είναι όλα τα ευρήματα που έχουν βρεθεί από την πρώτη εκκλησία και εντελώς τυχαία θα δείτε ότι είναι γεμάτη σταυρούς. Άρα μην το ξαναπείτε, γιατί όταν κάθε φορά θα το ξαναλέτε αυτό που είπατε πριν, βοηθάτε την προπαγάνδα που ήθελαν να κάνουν πριν. Άρα να θυμάστε ότι στην πραγματικότητα αυτό μας ενοχλεί εμάς τους Χριστιανούς, μας ενοχλεί. Γιατί ακόμα και αν υπάρχει μια κατάκτηση, ένα πράγμα που δεν είναι της θρησκείας μας θα το αφήσουμε και θα πάμε δίπλα για παράδειγμα. Και εγώ το ερώτημα που θέλω να σας θέσω είναι ότι, γιατί αυτό δεν ενοχλεί τους άλλους; Γιατί μπορούν να πάρουν μια εκκλησία, να τη μετατρέψουν και να λειτουργούν μέσα στην εκκλησία που θεωρούν ότι αυτή η εκκλησία είναι σύμβολο του άπιστου; Είναι βαριές κουβέντες, πρέπει να το σκεφτείτε αυτό ορθολογικά. Γιατί δεν τους ενοχλεί να βάψουν όλους τους Άγιους και να κάνουν μέσα τη λειτουργία; Άρα άμα το σκεφτείτε τώρα, με τους εικονοκλάστες πάνω κάτω, αν είχαν νικήσει οι εικονοκλάστες θα ήταν έτσι η εκκλησία τους, αν ήταν εκκλησιαστικό. Γιατί δεν θα είχαν πια καμία εικονογράφηση, καμία αγιογράφηση και θα θεωρούσαμε απλώς ότι αυτός ο χώρος για κάποιο λόγο είναι ιερός.

Άρα θέλω να σας πω το εξής. Αν νομίζετε ότι οι εικονομαχίες ανήκουν μόνο στο παρελθόν, είναι ότι δεν ξυπνήσατε. Γιατί αυτό που γίνεται τώρα στην Ανατολή πώς το ονομάζετε; Μερικές φορές μπλοκάρουμε σε έννοιες και νομίζουμε ότι αυτό είναι μόνο του παρελθόντος και γι' αυτό χαίρομαι που κάνουμε τέτοιες διαλέξεις εδώ, γιατί είστε ικανοί ν' ακούσετε πράγματα που είναι του παρελθόντος, ενώ θα μπορούσαμε να πούμε: «τι μας νοιάζει τώρα, με το κυπριακό, αυτό είναι το θέμα μας, οι εικονοκλάστες;» Όμως, άμα το σκεφτείτε ορθολογικά, για να μην πούμε ορθόδοξα, θα καταλάβετε ότι αυτά σχετίζονται. Δεν είναι ανεξάρτητα. Όταν βάζουμε μερικά σύμβολα, δεν τα βάζουμε τυχαία. Ο σταυρός είναι ένα ολόκληρο θέμα. Πρώτα απ' όλα θυμάστε ότι ο σταυρός κανονικά έπρεπε να ήταν «ταυ». Ο σταυρός, ο σταυρός

που γνωρίζουμε τώρα είναι από λάθος ερμηνεία, γιατί στην πραγματικότητα σηκώθηκε το τέταρτο μέρος που ήταν εκεί πέρα που ήταν η πινακίδα, με τον Χριστό. Στην πραγματικότητα τότε, τους σταύρωναν πάνω σε «ταυ». Και δεν τους σταύρωναν όπως νομίζουμε, αλλά τους σταύρωναν δεμένους από πάνω. Το από πάνω, σιγά σιγά σε μας μετατράπηκε ότι μάλλον ήταν σταυρός, ενώ απλώς ήταν η πινακίδα, που ήταν ο βασιλιάς. Ο σταυρός είναι ένα σύμβολο. Ένα δεύτερο σύμβολο που είναι σημαντικό είναι «ΙΧΘΥΣ». Όταν το βλέπετε σε μια εκκλησία και λέτε στο παιδάκι σας: «αυτό είναι ψάρι», είστε βλάκες. Ε ναι, γιατί δεν καταλαβαίνει ποια είναι η σχέση. Άρα η ιδέα είναι ότι η κωδικοποίηση για τον «ΙΧΘΥ» προέρχεται από έναν τρόπο να κρύψουν το άμεσο, τον σταυρό. Άρα βάζετε το σύμβολο αυτό και ξέρετε όλοι ότι παραπέμπει στο άλλο. Π.χ., σας λέω πολύ απλά ότι πάτε στα Κατεχόμενα και ξαφνικά βλέπετε σε εκκλησίες, οι οποίες έχουν μετατραπεί σε τζαμιά, ψάρια. Τι θα σκεφτόσασταν; Δηλαδή έρχεται κάποιος μ' ένα χρώμα και βάφει ένα ψάρι μπλε.

- «Άρα είναι Χριστιανοί».

Άρα λοιπόν θα σας πω το εξής. Σε μερικά σημεία οι πιστοί αφήνουν στίγματα. Εξηγώ. Άμα πάτε στο μοναστήρι όταν των Αρμενίων στα Κατεχόμενα, θα δείτε ότι εντελώς τυχαία κάποιοι έχουν έρθει και πάνω στο πάτωμα έχουν βάλει πέτρες που κάνουν σταυρό. Όταν εσείς το βλέπετε, ξέρετε ότι δικός σας έχει έρθει εδώ. Όταν το βλέπετε λίγο χαλασμένο και το ξαναβάζετε, κάτι σημαίνει. Άμα δείτε σταυρούς πάνω στους δρόμους, κάτι θα σημαίνει. Άμα δείτε, λοιπόν, η εκκλησία που αντέχει σταυρό έχει ψάρι, θα σκεφτείτε ότι είναι μάλλον το άλλο. Σας το λέω αυτό γιατί όλοι αυτοί οι κώδικες, είναι κώδικες αντίστασης. Εδώ λοιπόν σε θέμα με τους εικονοκλάστες, προσπάθησαν από την άλλη πλευρά να κρατήσουν τη θρησκεία τους και ξέρετε πόσο δύσκολο είναι όταν παλεύετε για πάνω από έναν αιώνα να σας εξηγούν ότι δεν πρέπει να έχουμε εικόνες; Εσείς να έχετε εικόνες και να τις κρατάτε στο σπίτι σας, για παράδειγμα. Το ξέρετε ότι ανά πάσα ώρα και στιγμή αν σας πιάσουν τελείωσε; Σας δίνω ένα παράδειγμα να το σκεφτείτε. Εκείνη την περίοδο θέλω να σκεφτείτε το σπίτι σας. Εσείς θα βάζατε εικόνα στο εξωτερικό του σπιτιού;

- «Στο εξωτερικό;»

- Στο εξωτερικό.

- «Όχι».

Ωραία, άρα είναι μερικοί που θα έβαζαν μέσα. Μέσα θα το βάζατε στο σαλόνι ή σε δωμάτιο; Βλέπετε; Αυτό είναι μια μορφή αντίστασης, το θέμα λοιπόν είναι ότι άμα βλέπατε κάποιον που να το βάζει εκεί απ' έξω, από μέσα θα λέγατε, τι γίνεται; Αυτός όμως θα ήταν φάρος για τους άλλους. Δηλαδή θα ήταν απίστευτο αυτό που κάνει. Επειδή ήταν αδιανόητο αλλά επειδή είναι απίστευτο σε επηρεάζει τόσο πολύ και λες: «Αυτός το βάζει εξωτερικά και δεν φοβάται, εγώ θα φοβάμαι να το βάλω και στο σαλόνι;» Και έτσι πάει ανάποδα.

-«Είναι ένας συμπολίτης μας εδώ στη Λεμεσό που γέμισε όλο τον δρόμο με εικόνες, επειδή αγιογραφούσε ο ίδιος.

Ξέρεις τι, είναι μερικά πράγματα, όπως το κάνουμε εδώ με αυτήν τη διάλεξη και εσείς είσαστε καθισμένοι έτσι και εγώ θα σας καλέσω σε άλλο χώρο να πάμε, θα 'ρθείτε να κάνουμε την ίδια διάλεξη; Ε, θα δείτε θα με ρωτήσετε, «πού θες να πάμε Νίκο ακριβώς»; Γιατί μερικές φορές λέμε ότι ανθρώπινα δικαιώματα, αυτά, θρησκεία καλύτερα, ελευθερία, τα λέμε εκεί που είναι ελεύθερα. Και για να πας να οργανώσεις αυτό το πράγμα, επειδή έχουμε πάει συχνά μαζί, το φαντάζεσαι να πάμε στα Κατεχόμενα σε αυτές τις περιοχές και να πούμε ότι θα κάνουμε την ίδια διάλεξη; Ο Πέτρος θ' αρχίσει να τρέχει η σταγόνα εδώ (δείχνει το μέτωπο) και θα προσπαθεί να δει τι θα γίνει με τους άλλους τώρα. Είναι λογικό αυτό, αλλά όμως γίνεται Πέτρο. Όταν μπαίνουμε σε μια εκκλησία η οποία έχει χτυπηθεί και λες το Πάτερ Ημών... Αυτό το πιστεύεις ότι γίνεται;

- «Γίνεται».

Όταν το ηχογραφείς, το βιντεοσκοπείς και το ανεβάζεις στο διαδίκτυο, το πιστεύεις; Και αυτό γίνεται. Όταν ο άλλος θα το δει και θα δει ότι αυτό που είναι τα Κατεχόμενά του, οι άλλοι πηγαίνουν και λένε το Πάτερ Ημών μέσα, ξέρεις πόση δύναμη του δίνει; Άρα, εδώ το θέμα μας είναι, μην νομίζετε ότι έχουμε ξεμπερδέψει με μερικά θέματα. Γιατί υπάρχουν ακόμα και τώρα. Είναι δύσκολα θέματα και είναι διαχρονικά. Διότι έχουμε να κάνουμε όχι με τοπικές, εσωτερικές διαμάχες σε επίπεδο θρησκευτικών, έχουμε να κάνουμε με εξωτερικές επιθέσεις από επεκτατική θρησκεία. Είναι ριζικά διαφορετικό. Που σημαίνει ότι άμα δεν αντισταθούμε όπως κάνανε οι Βυζαντινοί εκείνη την εποχή, θα εκφυλίσουμε τον εαυτό μας. Το Βυζάντιο, θα πρέπει να σκεφτείτε το εξής, γιατί είναι πέντε λέξεις για το Βυζάντιο στο μυαλό σας. Σκεφτείτε πέντε λέξεις που για σας χαρακτηρίσουν το Βυζάντιο. Είναι δύσκολο να μην βάλετε τη θρησκεία. Είναι δύσκολο να μην βάλετε μια εκκλησία, όποια και να είναι. Είναι δύσκολο να μην σκεφτείτε τις εικόνες, ενώ το Βυζάντιο έχει το στρατιωτικό κλπ. Αλλά όλο αυτό πάει πακέτο. Έχετε δει βυζαντινή σημαία; Ωραία. Πώς τη βλέπετε τη βυζαντινή σημαία; Βλέπετε τον δικέφαλο, το σταυρό, υπάρχει και το σπαθί, ο σταυρός πού είναι; Στο αριστερό χέρι, όχι το δεξί, στο δεξί πάντα το σπαθί, είναι και το στέμμα, αλλά είναι και ανάμεσα στα δύο. Άρα κανονικά θα πρέπει να σας βάλω τώρα άσκηση, πείτε μου πόσους σταυρούς βλέπετε στη βυζαντινή σημαία; Τώρα θα δείτε ότι μπορεί να είναι η πρώτη φορά στη ζωή σας που θα το σκεφτείτε. Ενώ άμα σας έλεγα σε μια ελληνική σημαία πόσους σταυρούς έχει; Τώρα μπορεί να το σκεφτείτε. Και ρωτάω, γιατί έχουμε βάλει τόσους σταυρούς ενώ ένας φτάνει. Θα το σκεφτείτε τώρα, θα ξαναβρεθούμε.

Σας το λέω αυτό για τον εξής λόγο. Όταν θα σηκώσετε μια βυζαντινή σημαία σε περιοχές που είναι Κατεχόμενες έχει ένα άλλο ύφος, ένα άλλο νόημα, από απλώς να το βάλετε στο σπίτι σας στις ελεύθερες περιοχές. Άρα αυτό είναι πράξη, στο σπίτι είναι κίνηση. Εδώ λοιπόν τι θέλουμε να πούμε. Πρώτα απ' όλα να θυμάστε ότι η Εκκλησία μας είναι το πνεύμα του Βυζαντίου και οτιδήποτε είναι στην Εκκλησία,

όλα αυτά που πιστεύετε, είναι η συνέχεια του Βυζαντίου. Πνευματικά, δεν υπάρχει τίποτα το στρατιωτικό. Αλλά είναι η συνέχεια του Βυζαντίου που νίκησε τους εικονοκλάστες, γιατί άμα είχαν νικήσει αυτοί, στην πραγματικότητα πολλά από αυτά που βλέπετε σε μία εκκλησία δεν θα υπήρχαν. Άρα για ποια συνέχεια θα μιλούσαμε; Λέω λοιπόν ότι κάθε φορά που πάτε στην εκκλησία, κάθε φορά που κάνετε την προσευχή σας, φιλάτε τις εικόνες, να θυμάστε τώρα ανάποδα, σε μια εκκλησία πόσες εικόνες μπορείτε να βγάλετε; Χωρίς να είναι ενοχλητικό. Είναι πολύ απλό. Όλες εκτός από τρεις. Ο Χριστός, η Παναγία και ο Άγιος της εκκλησίας. Μπράβο, άρα θέλω να σας πω ότι μερικές φορές θα πάτε στα κατεχόμενα και θα δείτε ότι οι πιο διαλυμένες εικόνες είναι αυτές οι τρεις. Ενώ μπορεί άλλες που είναι στα πλάγια, ούτε καν να τις έχουν αγγίξει. Και το θέμα μας είναι πάλι το ίδιο, είναι τα θεμελιακά στοιχεία. Η Εκκλησία έχει μερικά θεμελιακά στοιχεία, όλο το κτίσμα είναι βέβαια ιερό, ας πούμε όταν παίρνετε ένα παράθυρο και αλλάξετε το τζάμι, θα πείτε εντάξει.

Τώρα αν κοιτάξετε αυτήν εδώ την εκκλησία απέναντι, στο κάτω μέρος έχει και σταυρούς, στο πάνω μέρος δεν έχει σταυρούς. Τώρα θα σας πω κάτι που έχει σχέση με τη νοημοσύνη και τη θρησκεία μαζί. Έχετε σκεφτεί γιατί υπάρχουνε σταυροί κάτω και όχι πάνω στην εκκλησία σας εδώ; Όχι, όχι στον τρούλο, μιλάω για τα τζάμια, για τα παράθυρα. Άρα προσέξτε, ενώ είναι για τις κλοπές, βάλατε σταυρό, αλλά δεν βάλατε σταυρό από πάνω. Θεωρείτε ότι δεν θα πάνε από πάνω, έτσι δεν είναι; Ρωτάω τώρα, το μεταλλικό από αυτό που βάλατε κάτω προέρχεται από τη θρησκεία ή από τη νοημοσύνη; Ή από τα δύο; Από τα δύο έρχεται, γιατί άμα ήτανε μόνο από τη νοημοσύνη θα βάζατε κάγκελα. Το να ξαναβάλετε κάτι τι θρησκευτικό είναι συμβολικό. Λέω λοιπόν ότι αν θέλετε να το κάνετε ωραίο, θα έπρεπε να βάλετε και στα επάνω. Στα πάνω δεν υπάρχουν, είναι λόγω οικονομίας. Είναι η οικονομία που πάει με τα μέτρα και με τη μετριότητα. Η στρατηγική πάει με τη θρησκεία. Αν επέλεξαν αυτό, είναι για λόγους στρατηγικούς. Είναι διαφήμιση παρ' όλο που είναι εκκλησία. Αλλά θέλω να σας πω το εξής, δεν σας ξενίζει που τώρα πρέπει να προστατεύουμε τις εκκλησίες; Δηλαδή υπάρχει κάποιος σε σας εδώ, που μπορεί να έκανε διάφορα πράγματα στη ζωή του, αλλά το να μπει σε μια εκκλησία και να πας να την κλέψεις... Ακόμα και να σπάσεις το τζάμι για να μπει σου φαίνεται πολύ βαρύ, ενώ υπάρχουν κλέφτες, το φαντάζεσαι ότι υπάρχουν;

Λέω λοιπόν ότι όταν φτάνουμε στο επίπεδο να αναγκαζόμαστε να κλειδώνουμε τις εκκλησίες, να προστατεύουμε τα τζάμια, είναι ότι είμαστε σε μια άλλη φάση. Άμα κοιτάξετε και στην Κύπρο και στην Ελλάδα, σε πολλά χωριά είναι ανοιχτές οι εκκλησίες. Ούτε καν με κλειδί, είναι ανοιχτές, απλώς μπαίνετε μέσα, βάζετε το κερύ σας κλπ. Πόσες φορές έχετε σκεφτεί ότι θα μπορούσατε να κάψετε την εκκλησία πολύ εύκολα με τα κεριά; Και γι' αυτό σας λένε πολλές φορές στην Ελλάδα όταν φυσάει πολύ, ανάψτε το, αλλά την ώρα που βγαίνετε βγάλτε το, γιατί μπορεί να το αφήσετε και να καεί η εκκλησία. Το λέω αυτό με ποια έννοια, πρέπει να είμαστε προσεκτικοί ακόμα και τώρα, επειδή είμαστε αυτή η συνέχεια. Μην τα θεωρείτε ότι αυτά όλα ανήκουν στο παρελθόν και δεν μας επηρεάζουν. Ο ρόλος σας και η δράση σας ειδικά στην Κύπρο που έχουμε Κατεχόμενα, όπως έχουμε και στη Θράκη, κάθε

φορά που πάτε σε μια εκκλησία, να σκέφτεστε τι θα ήταν, αν είχαν κερδίσει οι εικονοκλάστες. Και να βλέπετε ότι ουσιαστικά είσαστε σε φάση εικονομαχίας την ώρα που αντιστέκεστε. Εγώ βλέπω τον Χαράλαμπο που θα φέρει εικόνα, το έχετε σκεφτεί αυτό εδώ πέρα; Πάτε σε εκκλησία που δεν έχει καθόλου εικόνες και πας με τον Χαράλαμπο και σου λέει: «να, σου έφερα μια εικόνα και να την αφήσεις». Αυτό Χαράλαμπε είναι πράξη των εικονομάχων με τη θετική έννοια, άρα γι' αυτό μ' αρέσετε αν είμαστε μαζί.

Ήθελα απλώς να σας πω με όλα αυτά τα πράγματα, για να μην νομίζετε ότι το άμεσο μέλλον δεν επηρεάζεται από το παλιό παρελθόν. Στην πραγματικότητα το παλιό παρελθόν έχει μεγάλη επιρροή σε αυτά που κάνουμε στο μέλλον και που θα κάνουμε και είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτά που έχετε κάνει πρόσφατα στο παρελθόν, γιατί αυτά είναι διαχρονικά στοιχεία που έχουν διασχίσει αιώνες, το ξαναλέω τώρα, τελειώνω μ' αυτόν τον τρόπο. Πολλοί από σας θεωρούν ότι τα πράγματα που υπάρχουν στην Κύπρο είναι καθορισμένα από το 1974. Άλλοι, που είναι λίγο πιο σοφοί, ξέρουν ότι είναι καθορισμένα από το 1960. Ελπίζω λοιπόν να έχετε καταλάβει τώρα ότι είναι καθορισμένα από το 1571 και οι άλλες δύο ημερομηνίες είναι λεπτομέρειες σε βάθος χρόνου. Ενώ η πρώτη δεν είναι καθόλου λεπτομέρεια και είναι αυτή που επηρεάζει όλες τις άλλες. Για όσους δεν το πιστεύουν αυτό που λέω τώρα, όταν θα πάτε στην Αμμόχωστο κοντά στην τάφρο στο λιμάνι, θα δείτε ότι έχουν κάνει μία εικονογράφιση. Δεν αφορά το '74, δεν αφορά το '60, αφορά αποκλειστικά το 1571. Και βλέπετε πάνω στην εικονογράφιση την πόλη της Αμμοχώστου να δέχεται πολιορκία με τα τουρκικά καράβια. Αυτό είναι όταν μπαίνετε μέσα στο λιμάνι. Αυτά είναι που έγιναν μετά το '74. Καταλαβαίνετε τώρα τι λέμε;

Ήθελα να σας πω το εξής. Αν η Κύπρος ήταν τόσο σημαντική για την Οθωμανική Αυτοκρατορία, γιατί την έδωσαν στους Άγγλους το 1878; Ως αντάλλαγμα για να παίξει στη Βουλγαρία 1571-1878. Τρεις αιώνες. Αυτούς τους τρεις αιώνες τους έσβησαν, το έδωσαν στους Άγγλους για να μπορούν να περνάνε από τη Νότια Βουλγαρία και να πηγαίνουν Βοσνία και Αλβανία. Τίποτα άλλο. Συνθήκη Βερολίνου 1878. Όταν λοιπόν ξαναμπαίνουν το 1974, το σημείο αναφοράς είναι το πρώτο. Εσείς λοιπόν έχετε δύο σημεία αναφοράς. Το 1570-71 που είναι η πολιορκία της Αμμοχώστου και άφησε τόσο μεγάλο ίχνος στην ιστορία της Ευρώπης, γιατί είναι αυτή που δημιούργησε την Ιερή Συμμαχία και τη Ναυμαχία της Ναυπάκτου, που είναι ένα μήνα μετά και το δεύτερο είναι το 1878. Όταν κάποιος ραγιά σας λέει: «θα πρέπει να καταλάβεις ότι είναι πολύ σημαντική η Κύπρος για τους Τούρκους», κάθε φορά να του θυμίζετε το 1878, εφόσον είναι τόσο σημαντική, γιατί την παραδώσατε όλη την Κύπρο στην Αγγλία; Χωρίς πόλεμο, μυστικές διαπραγματεύσεις. Στην πραγματικότητα ήταν ασήμαντο, αυτό που ήθελαν είναι να μπαίνουν την Ευρώπη. Αλλά πρέπει να το ξέρουμε και εμείς, ότι μην νομίζετε ότι η Κύπρος δεν θα απελευθερωθεί. Θα γίνει. Το θέμα είναι αν θα είσαστε μαζί μ' αυτούς που θα το κάνουν ή μ' αυτούς που απλώς θα το δουν. Άρα μην ξεχνάτε ότι η εικονομαχία μας έχει μάθει αρκετά πράγματα, καταφέραμε να το ξεπεράσουμε, θα θέλαμε να το ξεπεράσουμε σε πάνω από έναν αιώνα, άρα μη μας πρήζετε τα συκώτια με 49 χρόνια.

Γίνεται. Το θέμα είναι να υπάρχει θέληση. Και η θέληση είναι ο λαός. Ευχαριστώ πολύ, να 'στε καλά.